

В. Я. Чорній,

Львівський інститут банківської справи УБС НБУ, м. Львів

ЕФЕКТИВНІСТЬ КОМУНІКАТИВНОГО АСПЕКТУ У ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОМУ ВИКЛАДАННІ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ ІНОЗЕМНИМИ МОВАМИ

Стаття присвячена проблемам ефективності використання комунікативного аспекту викладання професійної іноземної мови для студентів економічних факультетів. Аналізуються мовленнєві уміння, а також лінгвістична, лексична, граматична, семантична компетенції. Визначаються критерії формування іноземної компетенції магістрів спеціальності «Облік та аудит», майбутніх фахівців-економістів.

Ключові слова: професійна іноземна мовленнєва комунікативна компетенція, лінгвістична, лексична, граматична, семантична компетенції.

Статья рассматривает проблемы эффективности использования коммуникативного аспекта преподавания иностранного языка студентам экономических факультетов. Анализируются языковые умения, а также лингвистическая, лексическая, грамматическая, семантическая компетенции. Определяются критерии формирования иноязычной компетенции магистров специальности «Учет и аудит», будущих специалистов-экономистов.

Ключевые слова: профессиональная иноязычная коммуникативная компетенция, лингвистическая, лексическая, грамматическая, семантическая компетенции.

The article is dedicated to the issues of communicative approach efficiency use for economic faculty students foreign languages training. Language skills, linguistic, lexical, grammatical, semantic competence are analyzed. The criteria of foreign languages competence of Master Degree students (qualification of «Accounting and Auditing») are also defined.

Key words: professional foreign languages communication competence (culture), language skills, linguistic, lexical, grammatical, semantic competence.

Зміцнення державності України, соціально-економічні й політичні зміни в суспільстві, інтеграція в Європу вимагають інноваційних підходів до навчання мов задля інтенсифікації та оптимізації навчального процесу.

Одним із напрямів програми викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах є спрямованість на спеціалізацію та майбутню професійну діяльність студентів [4]. Відповідаючи радикальним змінам, що здійснюються в національній системі вищої освіти в Україні, які були започатковані процесом інтеграції країни в європейський простір вищої освіти, навчальні програми іноземних мов спрямовані на «формування у студентів професійної мовної компетенції, що сприятиме їхньому ефективному функціонуванню у культурному розмаїтті навчального та професійного середовища» [2].

Метою навчання іноземній мові є оволодіння іноземною мовою як засобом комунікації для успішного виконання подальшої професійної діяльності [1]. В даному випадку йдеться про комунікативність як основний компонент навчання, що визначає кінцеву мету навчання іноземної мови – набуття студентами комунікативної компетенції в усному і писемному мовленні, тобто здатності міжкультурного іноземного спілкування залежно від конкретної ситуації. Наведені обставини роблять актуальним розвиток навичок роботи зі словником, що сприяє формуванню іноземної комунікативної компетенції студентів немовних спеціальностей, тобто вміння правильно використовувати іноземну мову у відповідних реальних комунікативних ситуаціях.

Розробкою проблеми комунікативності в навчанні іноземної мови займалися багато вчених і відомих методистів в різних країнах, а саме Н. В. Бордовська, О. О. Леонтьєв, У. Літлвуд, А. К. Михальська, Р. П. Мільруд, І. П. Максимова, Ю. І. Пасов, Е. Піфо, Г. Уїдоусан, Л. А. Шипіліна та інші. Інтерес до комунікативності не є випадковим, переваги методу безперечно, він набуває все більшого значення в навчанні іноземних мов, адже практичне застосування комунікативного методу дає можливість розвинути здібності особистості та активізувати її творчі задатки [5].

Метою статті є дослідження ефективності комунікативного аспекту у професійно-орієнтованому викладанні фахових дисциплін економічного профілю іноземними мовами. Комунікативну компетенцію студента можна розглядати як здатність здійснювати мовленнєву діяльність через реалізацію комунікативної, мовленнєвої поведінки на основі фонологічних, лексико-граматичних, соціологічних і країнознавчих знань та навичок відповідно до різноманітних завдань і ситуацій спілкування [3].

Виклад основного матеріалу. Мовна поведінка вимагає набуття лінгвістичної компетенції (мовленнєвих умінь та мовних знань), соціолінгвістичної та прагматичної компетенції, які утворюють необхідну основу для виконання завдань, пов'язаних з навчанням та роботою. Розвиток комунікативної компетенції відбувається відповідно до здатності студентів навчатися, їх предметних знань та попереднього досвіду і здійснюється в межах ситуативного контексту, пов'язаного з навчанням і спеціалізацією.

Мовленнєві вміння (говорити, слухати, читати й писати) як важливий складник лінгвістичної компетенції включені до загальних цілей навчання і розвиваються в інтегрований спосіб. Вони визначаються й інтегруються відповідно до мовної поведінки, яка є специфічною для сфер і ситуацій, що відповідають різним видам діяльності.

Лінгвістична компетенція як знання та вміння використовувати мовні одиниці складається з лексичної, граматичної, семантичної, фонологічної, орфографічної та орфоепічної компетенцій.

Лексична компетенція складається з лексичних та граматичних елементів. На вибір лексичних елементів впливають академічні та/або професійні сфери і ситуації, в яких вони повинні вживатися.

Граматична компетенція як знання та вміння користуватися граматичними ресурсами мови розглядається як цілісний механізм виконання комунікативних завдань у рамках даної ситуації. Мовні функції, необхідні для виконання комунікативних завдань, визначаються контекстом, пов'язаним з навчанням і спеціалізацією.

Семантична компетенція, яка передбачає здатність студента усвідомлювати й контролювати організацію змісту, інтегрується у розвиток мовленнєвої комунікативної компетенції, оскільки питання змісту посідають центральне місце в комунікації. Відношення слова до його загального контексту, внутрішньолексичні зв'язки, значення граматичних елементів, категорій, структур та процесів, такі логічні зв'язки як наслідковість, пресупозиція, імплікативність мають велике значення в розумінні та продукуванні дискурсу.

Фонологічна, орфографічна та орфоепічна компетенції формуються настільки, наскільки це необхідно для усної та письмової комунікації в рамках академічного й професійного середовища.

Лінгвістичний аспект навчання англійської мови тісно пов'язаний з використанням англійської мови для міжкультурного спілкування. Згідно з основними напрямками викладання іноземних мов в Україні, нами було розроблено та втілено Робочі програми навчальних дисциплін «Професійна іноземна мова» (фахова) для студентів-магістрів за напрямом підготовки «Економіка і підприємництво» [3]. Для прикладу оберемо спеціальність «Облік та аудит», що викладається для студентів 5 курсу Львівського інституту банківської справи Університету банківської справи НБУ.

Спираючись на відмінність навчання іноземної мови від інших дисциплін, що полягає в оволодінні іншомовною **мовленнєвою діяльністю**, а не в накопиченні знань, теорія навчання та виховання як складові педагогіки служать основою для висвітлення педагогічного аспекту формування іншомовної соціокультурної компетенції. Отже, наведемо зразок викладу дисципліни «Професійна іноземна мова» (фахова) для студентів магістерського рівня за напрямом підготовки «Економіка і підприємництво», спеціальністю «Облік та аудит»: **Мета та завдання навчальної дисципліни.**

Мета: удосконалення інтегрованих мовленнєвих умінь та навичок професійного спілкування іноземною мовою на рівні досвідченого користувача (C1), який забезпечує необхідну комунікативну спроможність в академічній та професійній сферах в усній та письмовій формах; оволодіння новітньою фаховою інформацією з іншомовних друкованих та електронних джерел.

Завдання: розвиток мовної, прагматичної та міжкультурної компетенції студентів; набуття навичок розуміння основних ідей текстів фахової тематики, узгодженої з цілями і змістом спеціальностей студентів; розуміння тривалого іноземного мовлення; формування спроможності вільно користуватися письмовим та усним академічним та професійно-спрямованим монологічним і діалогічним мовленням, перекладати з іноземної мови на рідну та з рідної на іноземну тексти фахової тематики; опанування широким діапазоном професійної термінології і понять; розвиток навичок критичного мислення, вирішення проблем, презентації ідей; стимулювання самостійності студентів, навчання впродовж життя та самоосвіти.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

граматичні структури, що є необхідними для гнучкого вираження відповідних функцій та понять, а також для розуміння і продукування широкого кола текстів в академічній та професійній сферах.

- правила синтаксису іноземної мови, щоб мати можливість розпізнавати і продукувати широке коло текстів в академічній та професійній сферах.

- мовні форми, властиві для офіційних та розмовних реєстрів академічного і професійного мовлення.

- широкий діапазон словникового запасу (у тому числі термінології), що є необхідним в академічній та професійній сферах.

- як досягти порозуміння зі співрозмовником при обговоренні питань, пов'язаних зі спеціалізацією;

- як застосовувати відповідні засоби вербальної комунікації та адекватні форми ведення дискусій та дебатів при підготовці публічних виступів з галузевих питань;

- як знаходити нову текстову, графічну, аудіо та відео інформацію, що міститься в англійськомовних галузевих матеріалах (як у друкованому, так і електронному вигляді), користуючись відповідними пошуковими методами та термінологією;

- як аналізувати англійськомовні джерела інформації для отримання даних, що є необхідними для виконання професійних завдань та прийняття професійних рішень;

- як писати професійні тексти і документи англійською мовою з низки галузевих питань;

- як писати професійні листи, демонструючи міжкультурне розуміння та попередні знання у конкретному професійному контексті;

- як перекладати англійськомовні професійні тексти на рідну мову, користуючись двомовними термінологічними словниками, електронними словниками та програмним забезпеченням перекладацького спрямування.

вміти:

Аудіювання:

- Розуміти довготривале мовлення на абстрактні та складні теми академічного та професійного спрямування.

- Розпізнавати широкий діапазон професійної термінології та реєстрів.

- Розуміти основні ідеї та розпізнавати відповідну інформацію в ході детальних обговорень, дебатів, офіційних доповідей, лекцій, бесід, що за темою пов'язані з спеціальністю.

Говоріння

Діалогічне мовлення:

- Брати участь у розмові чи дискусії на складні та незнайомі теми, пов'язані з навчанням та професією.

- Наводити чітку аргументацію стосовно актуальних тем в академічному та професійному житті (напр., під час семінарів, дискусій).

- Реагувати на основні ідеї та розпізнавати суттєво важливу інформацію під час детальних обговорень, дискусій, офіційних переговорів, лекцій, бесід, що пов'язані з навчанням та професією.

- Спілкуватись та поводитись адекватно, невимушено і спонтанно, не вагаючись підбирати слова у типових академічних і професійних ситуаціях.

- Телефонувати з конкретними цілями академічного і професійного характеру, висловлювати думки щодо змісту автентичних радіо- та телевізійних програм, пов'язаних з академічною та професійною сферами;

- Реагувати на оголошення, складні повідомлення та інструкції в академічному та професійному середовищах, адекватно реагувати на позицію/ точку зору співрозмовника;

Монологічне мовлення:

- Робити чіткі, детальні, структуровані описи та презентації зі складних навчальних і професійних тем, враховуючи підтеми і деталізуючи окремі положення змісту.

- Чітко виступати з підготовленими індивідуальними презентаціями з широкого кола тем академічного та професійного спрямування.

- Продукувати чіткий, детальний монолог з широкого кола тем, пов'язаних з навчанням та спеціальністю.

Читання

- Читати та розуміти в деталях довгі складні тексти академічного та професійного змісту, використовуючи відповідні стратегії для різних типів читання.

- Розуміти автентичну академічну та професійну кореспонденцію (напр., листи, факси, електронні повідомлення тощо).

- Розрізняти різні стилістичні реєстри усного та писемного мовлення, коли здійснюються різні наміри спілкування.

- Розпізнавати весь діапазон професійної термінології, зрідка користуючись довідковими ресурсами.

Письмо

• Писати з високим ступенем граматичної коректності чіткі структуровані тексти, завдання та звіти академічного та професійного спрямування, розгортаючи, порівнюючи, підтримуючи і деталізуючи погляди додатковими думками, наводячи аргументи і приклади

- Заповнювати бланки для академічних та професійних цілей з високим ступенем граматичної коректності.
- Готувати і продукувати ділову та професійну кореспонденцію.

Соціолінгвістична та прагматична компетенції.

• Розуміти, як ключові цінності, переконання та поведінка в академічному та професійному середовищі України відрізняються при порівнянні однієї культури з іншими (міжнародні, національні, інституційні особливості).

• Розуміти різні корпоративні культури в конкретних професійних контекстах і те, яким чином вони співвідносяться одна з одною.

• Застосовувати міжкультурне розуміння у процесі безпосереднього усного і писемного спілкування в академічному та професійному середовищі.

• Належним чином поводити себе й реагувати у типових світських, академічних і професійних ситуаціях повсякденного життя, а також знати правила взаємодії між людьми у таких ситуаціях (розпізнавання відповідних жестів, спілкування очима, усвідомлення значення фізичної дистанції та розуміння жестикуляції у кожній з таких ситуацій).

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Регулювання діяльності банків в умовах глобалізації економіки Тема 1. Міжнародна економічна інтеграція та міжнародний менеджмент. Розглядаються питання про форми міжнародної економічної інтеграції; регулятивні інститути глобальної економіки (IMF, IBRD etc.); транснаціональні корпорації; ділову етику в контексті глобалізації. Студенти знайомляться з основними особливостями маркетингу в банках, особливостями складання анкет для проведення опитування клієнтів у банках. Приділяється увага опрацюванню мовних моделей, необхідних для читання, розуміння та перекладу спеціальної літератури з питань, що розглядаються. Активізуються граматичні моделі в процесі удосконалення навичок усного мовлення та письма. Робота над розвитком навичок академічного письма. Опрацювання мовних моделей для ведення дискусії.

Змістовий модуль II. Особливості складання фінансової звітності. Тема 2. Особливості складання фінансової звітності. На прикладах автентичних матеріалів вивчаються особливості ведення фінансової звітності: бухгалтерського балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів та звіту про власний капітал. Студенти активізують мовні експоненти для роботи із табличними даними та графіками. Приділяється увага опрацюванню термінології, необхідної для читання, розуміння та перекладу спеціальної літератури з питань, що розглядаються. Активізуються граматичні моделі в процесі удосконалення навичок усного мовлення та письма. Робота над розвитком навичок академічного письма: структура та особливості складання різного плану фінансових звітів. Опрацювання мовних моделей для ведення дискусії: giving personal opinion and paraphrasing, comparing and contrasting; speculating. Опрацювання мовних експонентів для опису графіків.

Тема 3. Індивідуальні проекти студентів. Презентація, аналіз та обговорення індивідуальних проектів студентів за тематикою, що вивчалася протягом семестру.

Тема 4 Реферування та анотування фахових текстів з друкованих та електронних джерел за тематикою, що вивчалася протягом семестру

Висновки. Отже, міжпредметна координація (співвіднесення) є дієвим засобом укріплення взаємозв'язків у навчанні фахових дисциплін та іноземної мови за професійним спрямуванням. Вона також допомагає студенту краще зрозуміти взаємозалежність речей і подій у глобалізованому світі, сприяє цілісному сприйняттю навколишнього середовища. Міжпредметна координація створює умови для актуалізації знань студентів у різних наукових галузях, спонукає до пошуку нової цікавої інформації щодо життя, ведення бізнесу, манери вирішення різнопланових проблем. Вона дає змогу кожному студенту відчувати себе дослідником, долучитись до реалій раніше не відомої, чужої культури. Експериментальна частина дослідження дає підстави стверджувати, що міжпредметна координація виявилась дієвим педагогічним засобом сприяння розширенню соціокультурної компетенції студентів економічних спеціальностей.

Література:

1. Бобильова О. Комунікативний метод як метод активізації творчих можливостей особистості / О. Бобильова // Англ. мова та література. – 2005. – № 26 (108). – С. 2–4.
2. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання / [за ред. С. Ю. Ніколаєвої]. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
3. Навчальна програма з дисципліни « Професійні іноземна мова (фахова)». – Київ : Університет банківської справи Національного банку України, 2013-28 с.
4. Програма з англійської мови для професійного спілкування / [Бакаєва Г. С., Борисенко О. А., Зуєнко І. І.]. – К. : Ленвіт, 2005. – 119 с.
5. Сенченко В. О. Формування іншомовної комунікативної компетенції студентів вищих технічних навчальних закладів. Гуманізм та освіта [Електронне наукове видання матеріалів VIII міжнародної науково-практичної конференції] / В. О. Сенченко. – Режим доступу : 2006.http://www.comf.vstu.vinnica.ua/2008/txt/.

УДК 811.111:81'42

О. В. Шевченко,

Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ФРАНЦУЗЬКОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ТА МОВОЗНАВСТВА

Стаття присвячена вивченню комунікативної компетентності та комунікативного підходу майбутнього викладача французької іноземної мови та мовознавства.

Ключові слова: вивчення французької іноземної мови, підготовка викладачів французької іноземної мови, комунікативний підхід, лінгвістика.